

Maatilayrityksen kokonaisvaltainen suunnittelu – suunnittelumalli, ideoita kehittämiseen ja päätöstukeen

BioPlanning - Resurssiviisas maatila – biotalouden näkökulma -hanke

1.9.2016–28.2.2018

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Esityksen sisältö

- Käsitteitä
- Hankkeen tavoitteet
- Hankkeen työvaiheet
  - Kirjallisuuskatsaus
  - Maatilayritysten ja asiantuntijoiden haastattelut
  - Nykyisten palvelujen arviointi
  - Päätöksenteon tuen kehittäminen
- Päätöksenteon tuen malli ja kehittämisideat
- Tuotetut materiaalit
- Jatkotoimet

Käytettyjä käsitteitä

Biotalous

Biotalous pyrkii uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvaan talouskasvuun luonnon ekosysteemien toimintaedellytykset turvaten (Suomen biotalousstrategia, Biotalous 2016).

Biotalous maatilalla

Biomassojen kestävä tuotanto ja jalostus – taloudellisesti kannattavasti, ekologiset ja sosiokulttuuriset näkökohdat huomioiden.
(BioPlanning –hanke)

Päätöksentekoprosessin

vaiheet (Pukkala 2007):

1. Päätösongelman määrittäminen
2. Päätöksentekotilanteen hahmottaminen
3. Suunnittelu
  - a. Vaihtoehtojen tunnistaminen
  - b. Vaihtoehtojen vertailu
4. Päätös

Päätöksenteon tuki

Kaikki resurssit – tieto, työkalut, sparraus-, joita maatilat voivat käyttää päätöksentekoprosessin eri vaiheissa yksin tai yhdessä päätöstuen tarjoajien kanssa.

Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on ollut maatilojen kaikki biotalouden resurssit ja toimintaympäristön mahdollisuudet huomioonottavan, kokonaisvaltaisen liiketalouden suunnittelun kehittäminen.

Tavoitteena on ollut

- tuottaa tietoa maatalan kokonaisvaltaisen suunnittelun menetelmien kehittämiseen,
  - arvioida nykyisten sektorikohtaisten suunnittelumenetelmien soveltuvuutta maatiloille ja maatilojen yhteissuunnitteluun biotalouden tuomien liiketoimintamahdollisuuksien näkökulmasta sekä
  - nostaa maatilayrittäjien tietoisuutta kokonaisvaltaisesta suunnittelusta.
-

Hankkeen työvaiheet

Kirjallisuuskatsaus

päätöstuen suuntauksista sekä biotaloustilan päätöstuen kehittämisestä huomioon otettavista asioista

Maatilayrittäjien ja päätöstuen asiantuntijoiden **haastattelut** päätöstuen nykytilasta ja kehittämistarpeista

Nykyisten päätöstuen **palveluiden kartoitus ja arviointi**

Päätöstuen kehittäminen - asiantuntijatyöpajat

Työpaja 1

Mitkä ovat uuden päätöstuen keskeiset kehittämisalueet?

Työpaja 2

Millaisin konkreettisin toimin kehittämisessä kannattaa lähteä liikkeelle?

Raportointi, tiedottaminen

Monialaisen biotaloustan päätöstuki kehittämiskohteena – kirjallisuuskatsaus

Nykyisten palvelujen
sektoroituneisuus ja sirpaleisuus –
maa- ja metsätalouden
suunnittelumallit

Suunnittelun asiantuntija- ja
teknologialähtöisyys -
implementointiongelmia ja alhainen
asiakashyöty

Päätöksenteon tuen
kehittämisen haasteet

Biotalous hahmottaminen

Kestävä kehitys – toiminnan
tarkastelun näkökulmia

Kehittämistarpeet: haastatteluaineistot edistyneiltä maataloilta ja neuvoja-asiantuntijoilta

Mitä yrittäjä odottaa asiantuntijalta:

Rinnallakulkija, sparraaja,
omien ajatusten vahvistaja.
Luottamus, asiantuntemus

Asiantuntija – neuvoja –
kehittämisajatuksia:

Talouseläskelmat ja tunnusluvut
kaiken perusta.

Yhteistyötä asiantuntijoiden kesken.

Rahoittajan ja tukien rooli.

Sähköiset palvelut.

Pakkosuunnitelmat

*Erilliset suunnitelmat eri toiminnoille,
erityisasiantuntemusta*

”Eipä ollut yrittäjä kovin valmistautunut”

*”Odotetaan valmiita ratkaisuja, vahvistusta valmiille
päätöksille”*

Yrittäjämäisyys

”Itse pitää päätökset tehdä ja vastata niistä!”

”Yhdessä asiantuntijan kanssa saa uusia ajatuksia ja
pohdinta-apua”

”Neuvonta, josta on hyötyä saa maksaa”

”Haastetaan asiakas aidosti miettimään”

Haastattelut:

Maatalousyrittäjiä 6, hanketoimijoiden aktiivisiksi ja
edistykselliseksi luokittelemia

Asiantuntijoita 8, kaksi erikseen verkossa,
2 ryhmähaastattelua

Miten nykyiset eriytyneet palvelut vastaavat uusiin mahdollisuuksiin ja kokonaisuuden hallinnan haasteisiin?

Tuotannon osia yhdistävät palvelut

Tuotannon vastuullisuus

Kotieläinsuunnittelu ym.

Sivuvirtojen hyödyntäminen

Rakennussuunnittelu ym.

Kestävät tuotantopanokset

Hiilen sidonta

Viljelysuunnittelu ym.

Pitkäaikaisvaikutukset

Kotieläintuotanto

Yritystoiminta

Metsät

Talouden hallinta

Metsäsuunnittelu ym.

- Liiketoiminnan suunnittelu
- Kassabudjetointi
- Tulosanalyysi
- Viljelysuunnittelu
- Kehittämiskeskustelut
- Omistajanvaihdospalvelut
- EU-tuet
- Kirjanpito/verotus
- Energia (kulutus & tuotanto)
- Työterveys

- Ruokayrittäjyys
- Maisemanhoito
- Luonnontuoteala
- Green care
- Matkailu
- Hoitokalastus
- Metsäsuunnittelu (puu & luonnontuote)
- Ympäristön hoito ja suojele
- Eri alojen omavalvonta

Rakennukset ja rakenteet

Kasvihuonetuotanto

Rehu- ja leipäviljat

Erikoiskasvit

Vesistöt ja ympäristö

Ympäristösuunnittelu ym.

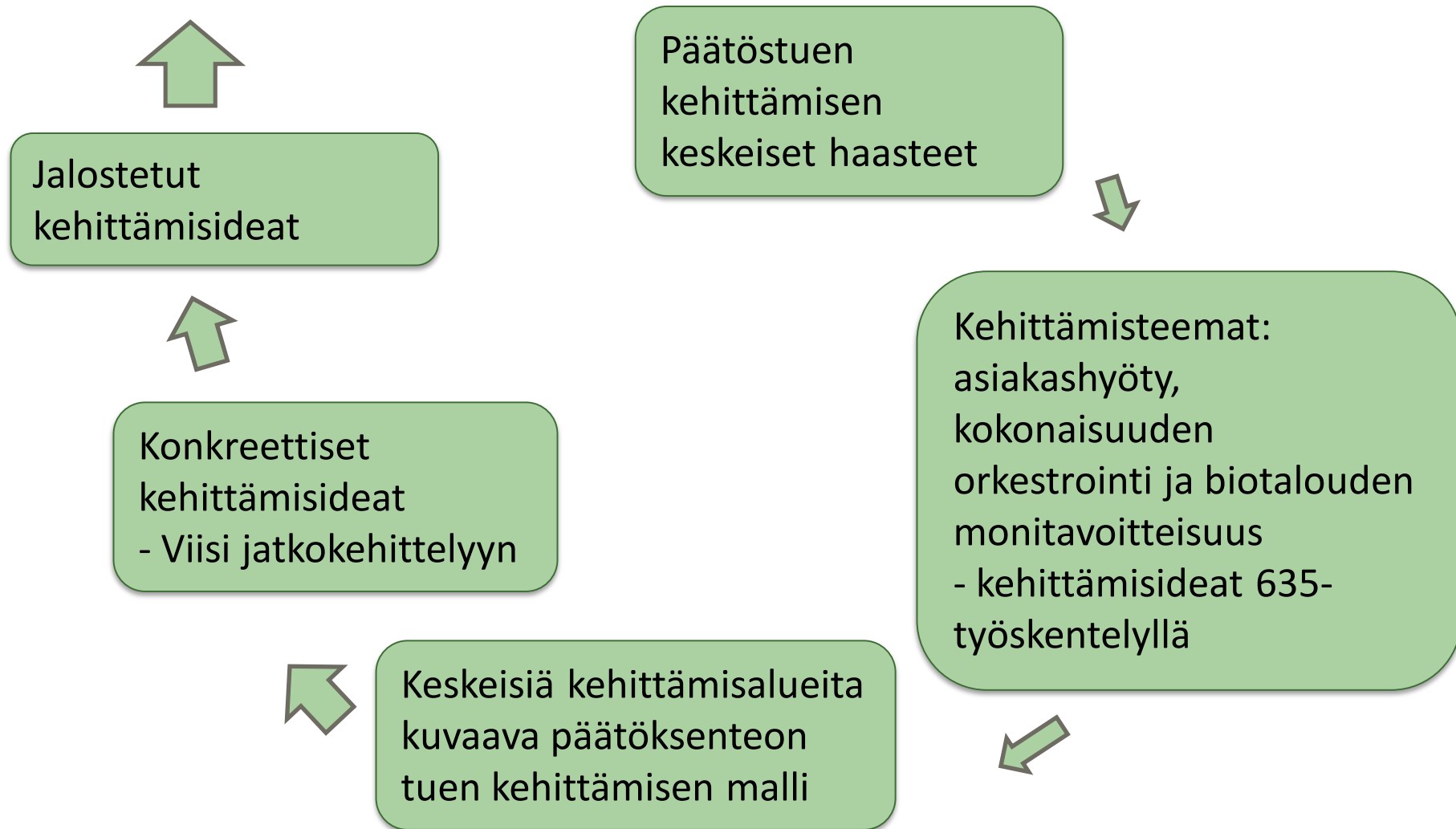
LHP, suojakaistat, yms.

Työresurssin hallinta

Päätöksenteon tuen kehittäminen BioPlanning-hankkeessa

Päätöksenteon tuen kehittämisen malli

Päätöstuen kysynnän kartoitus

Päätösongelma: **tilan biotalouspotentiaalin kestävä hyödyntäminen**

Potentiaalisten asiakkaiden tunnistaminen ja palvelujen markkinointi

Jaloste 5: Yrittäjien yhteistyömallit

Päätöksentekotilanteen hahmottaminen

Asiakkaan haastaminen uusiin näkökulmiin ja tavoitteiden kartoitus

Vaihtoehtoisten tulonlähteiden ja alueellisten mahdollisuuksien kartoitus

Jaloste 1: Tavoitteiden ja mahdollisuuksien kartoitus usean tilan yhteistyönä

Jaloste 4: Vaihtoehtoisten tuotantorakenteiden yhdistäminen

Jaloste 2: Uusi sektoreita yhdistävä palvelu

Suunnittelu

Kokonaisuuden liiketalouslaskenta

Jaloste 3: Kokonaisvaltainen kannattavuuden tarkastelu

Päätöksen tukeminen

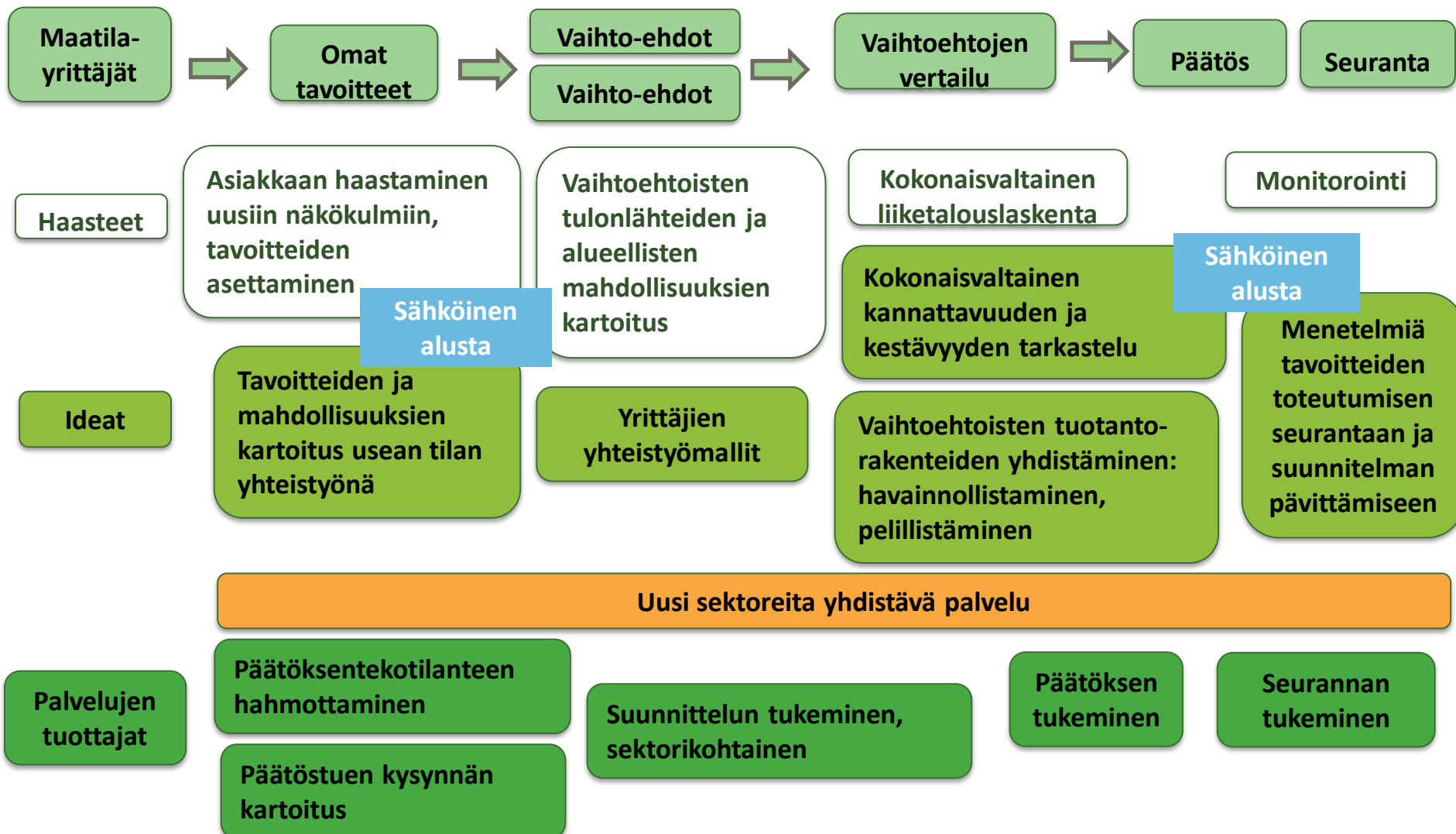
Laskelmien/vaihtoehtojen selkeä havainnollistaminen

Päätöksen onnistuneisuuden arviointi

Menetelmiä toteutumisen seurantaan ja suunnitelman päivittämiseen

Maatilan biotalouspotentialin suunnittelun kehittämisideat

Kehittämisidea 1.

Tavoitteiden ja mahdollisuuksien kartoitus usean tilan yhteistyönä

Tavoite:

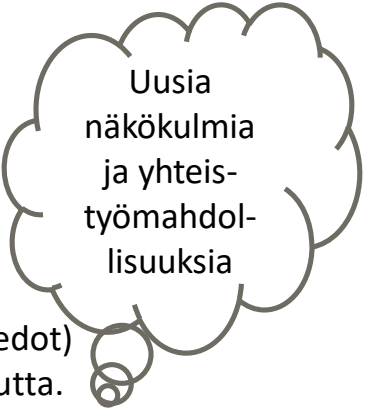
Suunnittelutilanteeseen saadaan monipuolisemmin erilaisia tietoja ja näkökulmia, kun tavoitteita ja mahdollisuuksia kartoitetaan yhdessä. Yrittäjän tilanteen hahmottaminen avautuu laajemmin sekä yrittäjälle että asiantuntijoille.

Sisältö:

- Oman yrityksen tavoitteiden avaaminen/kirjaaminen
- Avointen (epäselvien) asioiden esille tuominen
- Kokoaa kokemusperäistä tietoa
- Tarjoaa vertailutietoa, mahdollisuus paikallisen ja alueellisen yhteistyön hyödyntämiseen
- Mahdollisuus avata yhteisiä ja ristiriitaisia tavoitteita

Toteutustapa:

- Yrittäjä tuottaa lähtötiedot valmiiksi tietokantaan / verkkoalustalle (monipuoliset lähtötiedot)
- Yhdessä jaetaan tietoa ja näkökulmia sekä arvioidaan uusien vaihtoehtojen toteutettavuutta.
- Tulosten esittäminen havainnollista ja pelkistettyä

Uusia
näkökulmia
ja yhteis-
työmahdol-
lisuuksia

Yrittäjän rooli: Yrittäjät tuovat tavoitteiden kartoitukseen oman ja paikallisen näkökulman

Neuvojen rooli: laajenee nykyisen toiminnan hahmottamisen ja uuden ideoinnin fasilitoijiksi, haastaa asiakkaan

Hox: lopullinen suunnittelu tehdään tilakohtaisena - näkökulmana on oltava yritys, ei yritysten ryhmä, biotalous tai Suomi.

Kehittämisidea 2.

Tilojen yhteistyö

Biotalousyhteistyön koordinointi

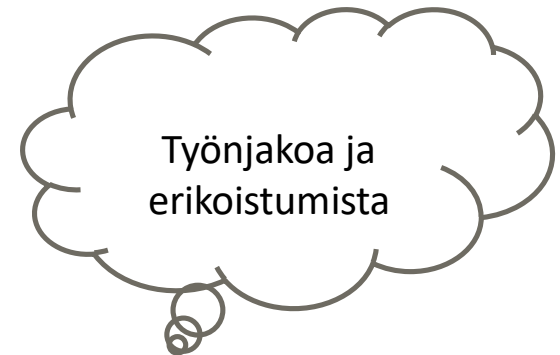
Tavoite: Sovitun yhteistyömallin avulla voidaan kerätä yhteisesti uutta tietoa, suunnitella ja toteuttaa toimintaa, hankintoja ja yhteistä markkinointia.

Sisältö:

- Yhteisten tarpeiden kokoaminen
- Yhteinen tietopankki
- Sovittu yhteistyö ja päätöksenteko

Toteutustapa:

- Yrittäjät kirjaavat tieto- tai toimintatarpeet
- Vastuuyrittäjät tai neuvoja hankkii tuottaa tarvittavat tiedot yhteiseen käyttöön
- Päätökset sovitun toimintamallin mukaan

Yrittäjän rooli: Omien tarpeiden ja tavoitteiden sekä työpanoksensa tuominen yhteistyöhön

Neuvojen rooli: Toiminnassa avustaminen yrittäjien kanssa sovittavalla tavalla

Tavoitteena voi olla tiedonvaihtoyhteistyö – osuuskunta – yhteisyritys.

Kehittämisidea 3.

Tila/yrityskohtaisen kannattavuuden laskenta

Kokonaisvaltainen kannattavuuden ja kestävyys tarkastelu

Tavoite: Tuotantosuuntien yhdistelmän kannattavuuden tarkastelu

Sisältö:

- Kannattavuuden tunnuslukujen ja mittareiden valinta.
- Liiketaloudellinen ydin yrittäjien arvovalintojen puitteissa.
- Riskianalyysin sisällyttäminen laskentaan

Toteutustapa:

- Eri tuotantosuunnille määriteltävä yhtenäisiä tunnuslukuja ja mittareita.
- Aikajänteen sisällyttäminen tarkasteluun.
- Olemassa olevien kannattavuustunnusten tai niiden perustana olevien tietojen käyttö.
- Pelinomaisuuden hyödyntäminen vaihtoehtojen vertailussa.
- Havainnollistaminen tukemaan päätöksentekoa.

Yrittäjän rooli: Tietojen anto, vertaileminen ja vaihtoehtojen tuottaminen

Asiantuntijan rooli: Tekninen apu, tulkinta, näkemyksen tuominen

Kehittämisidea 4.

Tuotantovaihtoehtojen yhdistelmien arviointi

Vaihtoehtoisten tuotantorakenteiden arviointi

Tavoite: Välineitä erilaisten, myös uusien tuotantosuuntien, yhdistämisen arviointi ja havainnollistaminen

Sisältö:

- Yrittäjä kokoaa erilaisia yhdistelmiä tuotantovaihtoehtoista.
- Havainnollistaa yhdistelmien taloudellisesta tulosta ja resurssien käyttöä.

Toteutustapa:

- Lähtötietoina tilan resurssit ja olosuhteet.
- Keskiarvotiedot vertailulaskelmien perustana.
- Sisältää mahdollisuuden tilojen/yrittäjien väliseen resurssien jakamiseen.
- Pelinomainen totutustapa.

Yrittäjän rooli: Tietojen antaminen, vertaileminen ja vaihtoehtojen tuottaminen

Asiantuntijan rooli: Tuloksen tulkinta ja arviointi, innostaminen kokeilemiseen

Kehittämisidea 5.

Sektorit yhdistävä suunnittelupalvelu

Uusi palvelu, joka yhdistää sektorit

Tavoite: Päätöstä ja suunnitelman toimeenpanoa varten tehtävä täsmentävä palvelu, joka yhdistää tuotantosuuntakohtaiset suunnitelmat ja seurannan.

Sisältö:

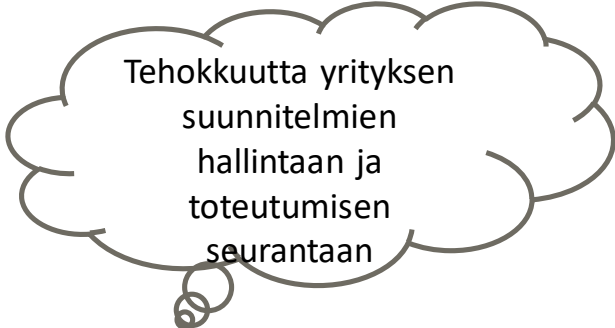
Tuotantosuuntakohtaiset suunnitelmat ja niistä muodostuva tilan/yrityksen kokonaisuuden suunnitelma.

Toteutustapa:

- Tuotetaan sektorikohtaiset suunnitelmat, niihin liittyvät palvelut ja tietokannat tuodaan yhteen.
- Tilakokonaisuuden tunnusluvut kootaan havainnollisesti
- Seurantatiedot yhdistetään tilakokonaisuuteen (monitorointi)

Yrittäjän rooli: Tuotantosuuntakohtaisten suunnitelmien laatiminen/osallistuminen laadintaan, toteutumisen seuranta

Asiantuntijan rooli: Koota tarvittava asiantuntemus, mukana toteutumisen seurannassa

Tehokkuutta yrityksen suunnitelmien hallintaan ja toteutumisen seurantaan

Jatkotoimet 1 - toimintatapoja

Käytännön suunnittelussa jatkossa tarvittavia/kehitettäviä toimintamalleja

- Yritysten välisen yhteistyön kehittäminen
  - Paikallisen ja alueellisen yhteistyön ja erikoistumisen kehittäminen
  - Kestävyyden kaikki ulottuvuudet tiedostetusti suunnitteluprosessiin
  - Tilakokonaisuus suunnittelun ja neuvonnan kohteeksi
  - Sektorikohtaisten neuvontaorganisaatioiden yhteistyön kehittäminen
  - Neuvonnan kehittäminen sparrauksen suuntaan, yrittäjän ja neuvojan vuorovaikutuksen hyödyntäminen (kehityskeskustelutyypinen toimintamalli)
  - Koko suunnitteluprosessin tukemisen kehittäminen (analysointi – suunnittelu – seuranta)
-

Jatkotoimet 2 - välineitä

Käytännön suunnittelussa jatkossa tarvittavia/kehitettäviä suunnitteluvälineitä tai –järjestelmiä

- Nykyisten sektorikohtaisten laskentajärjestelmien ajantasaistus, esim. metsälaskuri
  - Nykyisistä suunnittelujärjestelmistä kokonaisuuden hahmottamiseen tarvittavia tietoja kokoava väline
  - Sähköinen alusta tietojen kokoamiseen
  - Kokonaan uusi kokonaissuunnittelun työväline
  - Biotalouden mahdollisuuksia havainnollistava, tilatason tai tilojen yhteistyön hahmottamiseen soveltuva järjestelmä – taloudelliset, sosio-kulttuuriset ja ekologiset näkökulmat
-

Jatkotoimet 3 - tekijöitä

- BioPlanning-hanke haastaa kaikki kehittäjät, toimijat ja maatilayrittäjät yhteiseen kehittämistyöhön biotalousyrittäjyyden tulevaisuuden luomiseksi .
- Kuulutko sinä tähän joukkoon?

Julkaisut

- Monialaisen biotaloustan päätöstuki kehittämiskohteena: BioPlanning-hankkeen kirjallisuuskatsaus. Publications of the University of Eastern Finland. Reports and Studies in Forestry and Natural Sciences. , no 30. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2739-2>
- Maatilojen päätöstuki kehittämiskohteena BioPlanning-hankkeessa. ePooki 24.8.2017 <http://www.oamk.fi/epooki/2017/bioplanning>
- ”Kokemus ja asiantuntijuus osaksi biotalouden suunnittelun kehittämistä”. Oamk ePooki asiantuntijablogi 16.2.2018 <https://blogi.oamk.fi/2018/02/16/kokemus-ja-asiantuntijuus-osaksi-biotalouden-suunnittelun-kehittamista/>
- Artikkeliluonnos: ”Kohti monitavoitteisen maa- ja metsätilan integroitua suunnittelua – yhteistoiminnallisten sidosryhmätyöpajojen analyysi”

Muu materiaali:

- Raportti: Nykyiset maatilojen suunnittelupalvelut ja niiden soveltuvuus osaksi kokonaisvaltaista suunnittelumetodia. Sisältää liitetaulukon.
- Raportti: Metsäsuunnittelu - katsaus nykyisiin suunnittelupalveluihin ja kehittämistarpeisiin

Hankkeen toteuttajien yhteystiedot

- Oamk www.oamk.fi
  - Tuomo Pesola, Raili Hokajärvi & Jarmo Kastikainen (@oamk.fi)
- Itä-Suomen yliopisto www.uef.fi
  - Jukka Tikkanen (@uef.fi), Tuomo Takala
- Suomen metsäkeskus www.metsakeskus.fi
  - Eeva-Liisa Repo & Eljan Heikkinen (@metsakeskus.fi)
- ProAgria www.proagria.fi
  - Maarit Kari & Esko Viitala (@proagria.fi)